

6. 6. 2003

ID: 21748

Odpovědnost za závazky státního podniku

Odpovědnost zakladatele za závazky státního podniku, může být dána pouze jako zvláštní odpovědnost podle zákonné úpravy, popř. podle zvláštních předpisů o odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Odpovědnost zakladatele za závazky státního podniku, může být dána pouze jako zvláštní odpovědnost podle zákonné úpravy, popř. podle zvláštních předpisů o odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn.29 Odo 420/2002, ze dne 20.11.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce A. P., advokáta, proti žalovaným 1) Ministerstvu průmyslu a obchodu České republiky, Na Františku 32, Praha 1, PSČ 110 00 a 2) F. n. m. České republiky, o 574.800,- Kč s přísl., vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 15 C 106/99, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. září 2000, č.j. 13 Co 277/2000-46, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 1 rozhodl v předmětné věci rozsudkem ze dne 18. listopadu 1999, č.j. 15 C 106/99-23, že žaloba s návrhem, aby žalovaní byli uznáni povinnými společně a nerozdílně zaplatit žalobci částku 574.800,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 8.10.1998 do zaplacení, se zamítá (výrok I.). Dále soud prvního stupně rozhodl o nákladech řízení (výrok II. a III.).

K odvolání žalobce rozhodl Městský soud v Praze jako soud odvolací shora označeným rozsudkem ve věci samé, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje (výrok I.). Současně odvolací soud rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II. a III.) a ve výroku IV. rozhodl, že návrh žalobce, aby proti rozsudku bylo připuštěno dovolání, se zamítá.

Žalobce se domáhal na žalovaných zaplacení předmětné částky, představující odměnu advokáta za zastupování státního podniku H. I. L. na základě smlouvy o poskytnutí právní pomoci, s tím, že závazek zaniklého státního podniku jsou povinni vypořádat žalovaní.

Odvolací soud přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně i předcházející řízení podle § 212 odst. 1 a 2 občanského soudního řádu (zákon č. [99/1963](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále též „o. s. ř.“) a odvolání žalobce proti zamítavému rozsudku soudu prvního stupně neshledal důvodným.

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, které odvolatel nezpochybnil.

Usnesením vlády ČR z 10.6.1992 č 420 byl schválen privatizační projekt státního podniku H. I. L. a rozhodnutím ministerstva obchodu a cestovního ruchu ČR z 21.9.1992, č.j. 3481/92 byl v souladu s ust. § 11 zák. č. [92/1991](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů (tzv. zákon o velké privatizaci) vyjmut majetek státního podniku podle schváleného privatizačního projektu a převeden na F. n. m. ČR, který uzavřel s I. P. jako osobou oprávněnou dne 1.10.1992 ve smyslu § 2 odst. 3 zák. č. [87/1991](#) Sb. a § 47 zákona o velké privatizaci dohodu o vydání a převodu majetku týkající se staveb. parcely č. 3284 s domem čp. 575/III., parc. č. 787/2 a č. 787/3 v kat. úz. L. Rozhodnutím ministra průmyslu a obchodu ČR z 7.1.1993, č.j. 6/1993 byl státní podnik H. I. L. zrušen bez likvidace k 15.1.1993 s tím, že státní podnik nemá žádné jmění. K výmazu státního podniku z obchodního rejstříku došlo dne 13.7.1996. Smlouva o právním zastoupení, uzavřena ředitelem státního podniku se žalobcem je z 2.2. resp. 15.2.1993.

Odvolací soud uvedl, že pokud žalobce uplatnil žalovaný nárok ve vztahu k žalovanému 1), přicházela by v úvahu odpovědnost státu za škodu ve smyslu ust. § 18 zákona č. [58/1969](#) Sb. Žalobou však uplatnil žalobce nárok nikoli vůči státu, nýbrž vůči ministerstvu jako rozpočtovému orgánu a neuvádí, v čem by mělo spočívat pochybení orgánu hospodářského řízení resp. ústředního orgánu státní správy. Při převodu majetku státu si stát, reprezentovaný ústředním orgánem státní správy, počínal jako vlastník. Přitom samotný privatizační projekt žalobce nezpochybňuje. Nesprávnost úředního postupu by musel žalobce uplatnit proti státu jako zvláštnímu subjektu občanskoprávních vztahů ve smyslu § 21 obč. zák., nikoli vůči ministerstvu jako odlišnému právnímu subjektu. O odpovědnost za škodu tu proto nejde.

Odvolací soud je tak toho názoru, že žalované ministerstvo není ve věci pasivně legitimováno, když žalobce ani netvrdil ani neprokázal, že by závazek z mandátní smlouvy uzavřené mezi ním a státním podnikem H. I. L. přešel na toto ministerstvo.

Pokud žalobce uplatnil nárok na zaplacení odměny za své právní služby vůči žalovanému 2) s odůvodněním, že na F. n. m. ČR přešly s majetkem státního podniku i práva a závazky související s majetkem státního podniku, pak rozhodným tu je rozhodnutí ministra průmyslu a obchodu ČR č. 6/1993 ze dne 7.1. 1993 o zrušení státního podniku H. I. L. a současně zrušení funkce ředitele a dozorčí rady. Dnem vydání tohoto rozhodnutí ředitel zrušeného státního podniku nebyl oprávněn za podnik jednat a uzavřít mandátní smlouvu se žalobcem. I když zápis ředitele P. F. v obchodním rejstříku platil do 13.7.1996, neznamená to, že byl do tohoto data oprávněným ředitelem, protože zápis měl jen deklaratorní, nikoli konstitutivní povahu. Jednání ředitele, jehož funkce byla zrušena, nemohlo státní podnik zavazovat, proto se žalobce nemůže úspěšně domáhat zaplacení odměny za právní zastoupení vůči žalovanému 2). Pokud pak jde o výši odměny, bylo by možno uvažovat pouze o mimosmluvní odměně, nikoli o odměně dohodnuté (§ 12, § 13 a § 23 vyhl. č. [270/1990](#) Sb., v platném znění).

Odvolací soud nepokládá za právně významný ani výsledek sporu mezi F. n. m. a I. P. o neplatnost restitučního nároku, protože se nedotýká smlouvy o převodu majetku mezi F. a I. P. z 1.10.1992 a nemůže zakládat povinnost F. zaplatit žalobci odměnu za právní zastoupení na základě mandátní smlouvy. Je proto třeba dospět k závěru že ani druhý žalovaný není v předmětné věci pasivně legitimován.

Z uvedených důvodů odvolací soud podle § 219 o. s. ř. napadený rozsudek jako věčně správný ve

všech výrocích potvrdil.

Odvolací soud neshledal důvod pro žalobcem navrhované připuštění dovolání (ust. § 239 odst. 1 o. s. ř.), protože jde o otázky, které odvolací soud neřešil. Nesprávný je právní názor žalobce, že za závazky státního podniku vzniklého a zrušeného za účinnosti zákona č. [111/1990](#) Sb. odpovídá zakladatel, protože z cit. zákona nic takového nevyplývá a otázka účinků převodu majetku při zrušení státního podniku bez likvidace na nový subjekt nemá žádnou souvislost s výmazem státního podniku z obchodního rejstříku.

Žalobce podal proti tomuto rozsudku dne 16.11.2000 s odkazem na ust. § 239 odst. 2 o. s. ř. dovolání s tím, že je podáváno v rozsahu dovolacích důvodů uplatněných při jednání u odvolacího soudu a specifikovaných v písemném stanovisku z 18.9.2000 podle ust. § 238 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a z důvodů uvedených v ust. § 241 odst. 3 písm. b), c) a d) o. s. ř.

Dalším podáním ze dne 3.1.2001 (i po výzvě soudu prvního stupně, aby své dovolání doplnil co do důvodů, rozsahu, popř. i navrhovaných důkazů) dovolatel k jednotlivým již dřív uplatněným dovolacím důvodům podrobněji rozvedl svou právní argumentaci.

Dovolatel především namítá, že závěr soudu prvního stupně o nedostatku právní subjektivity ministerstva je zcela nesprávný, neboť je i v rozporu s již publikovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu R 52/95, v němž je jednoznačně zaujat názor, že ministerstvo má způsobilost k právům a povinnostem. Pokud byl měl být akceptován opačný názor soudu prvního stupně, znamenalo by to, že první žalovaný by nemohl ani uzavřít smlouvu o poskytování právní pomoci, ani pracovní smlouvy a zavazovat se z jiných právních úkonů. Dovolatel poukazuje i na rozhodnutí Nejvyššího soudu v jiné věci sp. zn. 25 Cdo 893/99.

Podle názoru dovolatele tedy nelze směřovat postavení státu, který neodpovídá za závazky podniku s postavením zakladatele státního podniku, tj. ústředního orgánu státní správy, který má vlastní právní subjektivitu a také odpovědnost.

Dovolatel uvádí, že není pravdou, že by svůj žalobní požadavek neodůvodnil. Žaloba vycházela z toho, že zakladatel podáním návrhu na výmaz zastupovaného subjektu znemožnil uplatnění nároku žalobce vůči tomuto subjektu a je povinen závazky za tento subjekt vypořádat. Nelze se ztotožnit s názorem, že za stavu, kdy existuje subjekt zapsaný v obchodním rejstříku včetně statutárních zástupců nemůže statutární zástupce jménem podniku (subjektu) jednat údajně proto, že zápis má pouze deklaratorní povahu. Obchodní rejstřík jako veřejná listina musí chránit práva třetích osob. Byl to právě první žalovaný, resp. tehdy ministr Ing. V. D., který s vědomím existence podniku a probíhajícího soudního řízení, vzal v březnu 1993 návrh na výmaz podniku zpět.

Rovněž další právní závěry odvolacího soudu jsou podle mínění dovolatele nedůvodné. Otázka, zda státní podnik s nulovým kmenovým jménem, zapsaný v obchodním rejstříku, je oprávněn platně kontrahovat, je zásadní otázkou právního posouzení nároku. Soud prvního stupně v tomto směru zaujal názor, že uzavření mandátní smlouvy je platné, avšak závazek, který vznikl po převodu majetku žalovaného 2), tohoto žalovaného nezavazuje. Soud druhého stupně naopak uzavřel, že

mandátní smlouva byla neplatná proto, že funkce ředitele státního podniku byla zrušena. V odůvodnění napadeného rozhodnutí pak podle mínění dovolatele chybí právní závěr, proč druhý žalovaný není ve věci pasivně legitimován, jestliže na něj měly přejít závazky státního podniku v rámci privatizace (třebaže neplatné) nebo proč bylo možno se domáhat pouze mimosmluvní odměny.

Dovolatel má za to, že s těmito otázkami souvisí další otázka, kdy skutečně nastávají účinky převodu majetku při zrušení státního podniku bez likvidace na nový subjekt, zda rozhodnutím o zrušení, vydáním nebo až výmazem státního podniku z obchodního rejstříku, přičemž posouzení této otázky má zásadní význam i pro posouzení pasivní legitimace prvního nebo druhého žalovaného.

Jako třetí otázku nastoluje dovolatel otázku odpovědnosti zřizovatele (správně „zakladatele“) za závazky státního podniku.

Dovolatel považuje za nesprávný právní závěr odvolacího soudu, že zakladatel za závazky státního podniku neodpovídá. Domnívá se, že soudy směřují postavení státu jako vlastníka majetku a postavení ústředního orgánu státní správy - ministerstva jako zakladatele, přestože i ve smyslu zákona o státním podniku jde o dva subjekty. Pokud by bylo úmyslem zákonodárce vyloučit odpovědnost zakladatele, vyjádřil by to - podle názoru dovolatele - v zákoně. Striktní zproštění se odpovědnosti zakladatele přinesl až nový zákon č. [77/1997](#) Sb. Podle zák. č. [111/1990](#) Sb. však funkci zakladatele vykonávalo ministerstvo, nikoli stát a proto bylo logické i „oddělení“ odpovědnosti státu za závazky státního podniku. Vyřešení této otázky má podle mínění dovolatele zásadní význam i pro další obdobná řízení, týkající se desítek státních podniků založených podle zák. č. [111/1990](#) Sb.

Vzhledem k uvedenému dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný 2) se vyjádřil k dovolání žalobce tak, že v dovolání neuvádí žádné nové skutečnosti a opětovně zdůrazňuje, že majetek předmětného státního podniku H. I. L. byl privatizován na základě schváleného privatizačního projektu č. 4030 ke dni 1.10.1992 a nabyvatelem se stala paní I. P. Jestliže žalobce převzal právní zastoupení dne 2.2., resp. 15.2.1993, uzavřel mandátní smlouvu se zbytkovým státním podnikem, jehož majetek nebyl privatizován a tudíž ani nepřešel na F. n. m. ČR a na nabyvatelku. Je tedy vyloučeno, aby vymáhaný závazek byl povinen uspokojit žalovaný 2).

Žalovaný 2) proto uzavírá, že není ve sporu pasivně legitimován a navrhuje, aby dovolání bylo zamítnuto.

Podle bodu 17., hlavy I., části dvanácté zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1.1.2001). Dovolací soud tudíž v daném případě postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2000.

Dovolatel se výslovně dovolává přípustnosti dovolání podle ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř., podle něhož nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže odvolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.

Dovolání může být ve smyslu cit. ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právní otázky (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, přípustnost dovolání neumožňují) a jde-li zároveň o právní otázku zásadního významu. Právním posouzením je činnost soudu, při níž aplikuje konkrétní právní normu na zjištěný skutkový stav, tedy dovozuje ze skutkového zjištění (skutkové podstaty), jak mají účastníci podle příslušného právního předpisu práva (oprávnění) a povinnosti. Při aplikaci práva jde tudíž o to, zda byl použit správný právní předpis a zda byl také správně vyložen, popř. správně aplikován.

V uvedeném smyslu musí mít rozhodnutí odvolacího soudu zásadní význam po právní stránce především z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (co do obecného dopadu na případy obdobné povahy). Rozhodnutí odvolacího soudu má z tohoto pohledu zásadní význam zpravidla tehdy, řeší-li takovou právní otázku, která judikaturou vyšších soudů (tj. odvolacího soudu a odvolacích soudů) nebyla vyřešena nebo jejíž výklad se v judikatuře těchto soudů dosud neustálil (vyšší soudy při svém rozhodování řeší takovou otázku rozdílně, takže nelze hovořit o ustálené judikatuře), anebo jestliže odvolací soud posoudil určitou právní otázku jinak než je řešena v konstantní judikatuře vyšších soudů, tedy představuje-li v tomto směru odlišné, „nové“ řešení této právní otázky (srov. též odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 27/01 Sbírkou soudních rozhodnutí s stanovisek).

Pokud dovolatel namítá nesprávnost úvahy soudu prvního stupně o nedostatku právní subjektivity ministerstva, napadené rozhodnutí odvolacího soudu na tomto právním závěru založeno není. Odvolací soud naopak ministerstvo považuje za právní subjekt, jeho závěr ve vztahu k ministerstvu však vyplývá z toho, že dovedl nedostatek pasivní věcné legitimity žalovaného 1). Dovolatel tudíž nesprávně směšuje právní subjektivitu (způsobilost mít práva a povinnosti v právních vztazích) s věcnou legitimitou (tj. se skutečností, zda účastníkovi – žalovanému 1) svědčí práva a povinnosti z právního vztahu, tedy zda je oprávněn či povinen z hmotněprávního vztahu).

Jinou otázkou je, zda ministerstvo (ústřední orgán státní správy) v postavení zakladatele státního podniku odpovídá za závazky státního podniku. Tuto právní otázku již lze zobecnit a může mít proto zásadní význam i pro jiné totožné či obdobné případy téhož druhu.

Právnímu názoru dovolatele, že zakladatel odpovídá za závazky státního podniku, nelze přisvědčit. Již v prvním zákoně o státním podniku č. [88/1988](#) Sb., i v následujících zákonech, jmenovitě v zákoně č. [111/1990](#) Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů (rozhodném pro posuzovaný případ) byl uplatněn princip, že stát a tedy ani jeho orgány (orgány státní správy, ať už ústřední nebo nižší) neodpovídají za závazky státního podniku, a to ani v postavení zakladatele, ledaže by tak stanovil zákon. Jde tedy o opačný princip, než který se pokouší prosazovat dovolatel, který má nesprávně za to, že zákonodárce by musel výslovně odpovědnost zakladatele za závazky státního podniku v zákoně vyloučit.

V ustanovení § 5 odst. 1 věta druhá zákona č. [111/1990](#) Sb., o státním podniku, ve znění rozhodném ke dni 15.2.1993 (uzavření mandátní smlouvy) se určuje, že stát neodpovídá za závazky podniku, pokud zákon nestanoví jinak (s odkazem pod čarou na § 26a a násl. hospodářského zákoníku č. [109/1964](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů). Státem se tu rozumí nejen stát jako zvláštní, „abstraktní“ právnická osoba ve smyslu ust. § 21 obč. zák., nýbrž i státní orgán jako vykonavatel vůle státu jako vlastníka státního majetku. Stát (Česká republika) nikdy právně nejedná sám, jako takový, ale vždy prostřednictvím svého orgánu, resp. organizační složky (podle současné zákonné úpravy bez právní subjektivity).

Z toho plyne, že jestliže zakladatel neodpovídá zásadně za závazky státního podniku, může být dána pouze jeho zvláštní odpovědnost podle zákonné úpravy (dle zákona o státním podniku, tak tomu ovšem v posuzovaném případě není), popř. podle zvláštních předpisů o odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (zde zákon č. [58/1969](#) Sb.) Posledně jmenovanou odpovědnost ovšem žalobce v tomto řízení neuplatňoval.

Pokud žalobce tvrdí, že žaloba vycházela z toho, že zakladatel podáním návrhu na výmaz státního podniku mu znemožnil uplatnění nároku a je povinen uplatněný nárok vypořádat sám, pak evidentně by mohl mít takový nárok naději na úspěch pouze v řízení o náhradu škody způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Odpovědnost zakladatele podle jiného právního předpisu tu nepřipadá v úvahu, neboť taková speciální právní úprava neexistuje.

Pokud se jedná o vztah žalobce k druhému žalovanému, vytýká dovolatel, že mu v napadeném rozhodnutí chybí právní závěr, proč žalovaný 2) není ve věci pasivně legitimován, jestliže na něj měly přejít závazky státního podniku v rámci privatizace.

Tato právní argumentace dovolatele však nemůže obstát, protože na F. n. m. ČR mohly spolu s majetkem přejít jen ty závazky a práva, které tu existovaly v době uzavírání smlouvy o převodu s I. P. jako nabyvatelkou, tj. závazky ke dni 1.10.1992. Závazek státního podniku z mandátní smlouvy, který dovolatel vymáhá, však mohl vzniknout až po uzavření mandátní smlouvy ze dne 15.2.1993 a v té době již F. n. m. žádný privatizovaný majetek a s ním související závazky ve své dispozici neměl (nehledě k tomu, že F. disponuje vždy s privatizovaným majetkem a souvisejícími právy a závazky pouze od okamžiku, kdy jsou na něj zakladatelem převedeny, do okamžiku, kdy je převede nabyvateli). Nemůže být proto v této věci pasivně legitimován.

Tyto právní závěry lze zobecnit jako právní otázky zásadního významu ve smyslu shora uvedeném tak, že F. n. m. ČR (zde druhý žalovaný) převádí jen ty závazky, související s privatizovaným majetkem (§ 15 odst. 1 zákona o velké privatizaci), které na něj přešly aktem (rozhodnutím) zakladatele o převodu majetku a závazků, a tedy odpovídá za tyto závazky jen po dobu, po kterou má F. tento privatizovaný majetek a závazky ve své dispozici před jejich převodem na nabyvatele.

Všechny ostatní právní otázky, které dovolatel přdestřel, nejsou otázkami zásadního právního významu a napadené rozhodnutí na nich ani nespočívá. Proto se dovolací soud jejich řešením jako

nadbytečným a irelevantním nezabýval. Pokud se těmito právními otázkami, zejména otázkou oprávnění ředitele tzv. zbytkového státního podniku uzavírat mandátní smlouvu se žalobcem, odvolací soud zabýval, činil tak nadbytečně, neboť na řešení této otázky, popř. i dalších právních otázek, nemohlo být rozhodnutí odvolacího soudu založeno, jak plyne i z výše uvedeného odůvodnění dovolacího soudu.

Na základě těchto závěrů dovolací soud uzavřel, že dovolání není důvodné a rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Proto odvolání zamítl (ust. § 243b odst. 1 věta před středníkem o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada](#)
- [Směnečný a šekový platební rozkaz, prominutí zmeškání lhůty \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o dílo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Veřejné zakázky](#)
- [Výklad právních předpisů, přepravní smlouva](#)
- [Smluvní pokuta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zpráva o vztazích](#)
- [Zákaz konkurence](#)
- [Vypořádací podíl v bytovém družstvu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)